

5. Офіційний сайт Організація Північноатлантичного договору.
URL: <https://www.nato.int/cps/uk/natohq/172885.htm>.

6. Виховання доброчесності та зниження ризиків корупції: навч. посіб. – К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2018 – 140–148 с. URL: http://bitec.nuou.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/nuou_ebook-1.pdf.

Бевз Володимир Васильович,

начальник наукового відділу супроводження виховання доброчесності та впровадження передового досвіду у сфері запобігання корупції наукового центру проблем виховання доброчесності та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ (ОСІБ)

Попри високий рівень довіри, яким користуються збройні сили серед громадян більшості країн світу, проведені Transparency International (ТІ – міжнародна громадська організація по боротьбі з корупцією та дослідженні питань корупції у світі) дослідження свідчать, що сфера оборони належать до одних із найбільш вразливих для корупції сфер діяльності [1].

Водночас реальний стан справ в оборонній сфері, посилення різноманітних чинників, динамічні зміни в чинному законодавстві, спонукають до переосмислення підходів в організації діяльності зі здійснення превентивних заходів та реагування на прояви корупції у структурах оборонного сектору.

Незважаючи на численні наукові дослідження, методичні розробки та здійснення практичних заходів з виконання положень Закону України “Про запобігання корупції» [2], далі залишаються певні суперечності та прогалини, особливо щодо функціонування антикорупційних інституцій.

МО України має певний позитивний досвід функціонування уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції.

Наказом МО України від 24.11.2015 № 646 «Про утворення системи роботи з питань запобігання корупції в МО України та ЗСУ України» [3] передбачено утворення та функціонування підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції в усіх структурах ЗС України, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які належать до сфери управління військового відомства.

Наразі правовою підставою для створення та функціонування таких підрозділів є стаття 13¹ «Уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції», якою доповнено Закон України «Про запобігання корупції» відповідно до Закону № 140-IX від 2 жовтня 2019 року. Ця норма набула чинності з 18 жовтня 2019 року.

Актуальною проблемою є узгодження із зазначеною нормою Закону статусу, засад організації та діяльності уповноважених підрозділів (осіб) на рівні відомчих нормативно-правових актів, а також порядку взаємодії з НАЗК, здійснення координації та методичного забезпечення діяльності уповноважених підрозділів.

У зв'язку з цим слід виокремити низку першочергових організаційно-управлінських заходів, а саме:

1) забезпечити удосконалення антикорупційного законодавства, в тому числі його стабільність і систематичність, оцінювання практики його застосування, розробку правок і доповнень;

2) забезпечити послідовний розподіл функцій з надання адміністративних послуг, здійснення управлінських функцій, функцій контролю та нагляду за дотриманням процедур;

3) послідовно впроваджувати в практичну діяльність стандарти і кращі антикорупційні практики, нові форми співпраці державних інституцій та неурядових структур у процесах запобігання і протидії корупції.

Відповідно до вимог наказу Мініборони від 24.11.2015 № 646 на керівників (командирів, начальників) усіх рівнів покладається обов'язок щороку установчими наказами визначати (уточнювати) прізвище уповноважених посадових (службових) осіб з питань запобігання та протидії корупції.

Сталою є практика покладання додаткових службових обов'язків на посадових осіб різних служб і підрозділів щодо виконання функцій з питань запобігання корупції. Такий «позаштатний формат» функціонування уповноважених осіб створює певні ризики і загрози щодо ефективного виконання визначених Законом завдань, що полягає у:

формальному виконанні невластивих обов'язків з питань запобігання корупції, які не охоплюються службовою інструкцією за штатною посадою;

постійно триваючому (перманентному) конфлікту інтересів при взаємодії з керівним складом та іншими посадовими особами (колегами) державної установи;

неправомірному тиску з боку керівників, в підпорядкуванні яких перебувають уповноважені підрозділи (особи) за штатним розписом.

Слід зазначити, що відсутність уповноваженого підрозділу (особи), незалежно від першопричин цього факту, слід розцінювати як невиконання положень антикорупційного законодавства, що є підставою для відповідного реагування по відношенню до керівника державного органу.

Прийнятним варіантом вирішення цієї проблеми в масштабах Збройних сил, а також інших військових формувань, може бути внесення змін до типових положень про підрозділи (служби) та/або посадових інструкцій окремих категорій працівників (юридична служба, підрозділи кадрового забезпечення, внутрішнього аудиту, внутрішньої безпеки тощо), для яких виконання функцій, покладених на уповноважені підрозділи (особи), охоплюється сферою професійної діяльності.

У такий спосіб вбачається раціональним урегулювати питання щодо завдань, обов'язків та повноважень окремих категорій посадовців з виконання превентивних (профілактичних) функцій, а також виявлення та реагування на факти корупції. Насамперед це стосується посад керівного складу, а також посад спеціалістів профільних структурних підрозділів (служб) державних органів за відповідними напрямками: адміністрування, персонал, правова робота, внутрішній контроль, внутрішня безпека тощо. Таке корегування функціоналу в повній мірі має стосуватися і військових посадових осіб за основними сферами діяльності.

Заходами, які дозволять належним чином налагодити діяльність уповноважених підрозділів (осіб), слід визначити :

вивчення передових практик в оборонних структурах країн-членів НАТО в антикорупційній сфері та їх імплементація у практичну діяльність антикорупційних структур сектору безпеки та оборони з урахуванням наших вітчизняних реалій;

забезпечення повноцінного функціонування системи професійної підготовки персоналу уповноважених підрозділів та посадових осіб, які здійснюють функції з питань запобігання та протидії корупції.

З цього приводу доречно звернутися до узагальнення аналітичних та експертних досліджень, проведених в рамках Самооцінки стану виконання Програми розбудови доброчесності НАТО [4] у національних відомствах оборони. У нагоді будуть ґрунтовні рекомендації авторитетних міжнародних експертів за конкретними напрямками антикорупційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Як підвищити ефективність допомоги у сфері оборони. Дослідження. Оборонна сфера. URL: <https://ti-ukraine.org/research/yak-pidvyshchyty-efektyvnist-dopomohy-u-sferi-oborony>.

2. Закон України «Про запобігання корупції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

3. Наказ Міністерства Оборони України №646 від 24.11.2015 р. «Про утворення системи роботи з питань запобігання корупції в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України». URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/zapobigannya-proyavam-korupczii>.

4. Самооцінка стану виконання Програми розбудови доброчесності НАТО. Звіт за результатами експертного аналізу в Україні, 2019 р. URL: http://bitec.nuou.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/Звіт_Самооцінка-стану-виконання-Програми-ВД_2019.pdf.